

Ängsprojektet

Länsstyrelsen Dalarna kommer de två närmaste åren att driva ett ängsprojekt med syfte att öka förutsättningarna för fortsatt skötsel av länets ängar så att natur- och kulturvärdena kan bevaras. Läs mer på projektets hemsida www.lansstyrelsen.se/dalarna/angsprojektet.

Foto: Henry Eriksson

Slätterdag vid Näsbergs fäbodar

- Vi har en gemensam slätterdag i slutet av juli varje år, berättar Lars Tysk från Näsbergs samfällighetsförening. Alla som kan brukar delta.

I år var man cirka 80 (!) personer, varav 10-15 barn. Festkommittén ordnar gemensam förtäring vid majstångsplatsen under dagen. Sedan brukar de som vill samlas till ett knytkalas på kvällen.

Höet hässjas och tas tillvara av en hästägare nere i byn. Det gräs som inte är dugligt som foder dumpas på en tipp man fått tillstånd till. Lite planare ytor slår man med en traditionell slätterbalk dragen av en gammal traktor av typ grälle. Eftersom intresset för att slå med lie inte är så stort vid fäboden användes pengar från miljöersättningen för att köpa en minislätterbalk. Den fungerade bra, så nu har man köpt en till. Den nya är lättare att köra och har ett lite bredare blad, medan den gamla med sitt smalare blad (70 cm) nog kommer åt lite bättre på steniga marker.

Lieslätterkurserna i somras

I slutet av juli hölls två kurser i lieslätter inom Ängsprojektet.

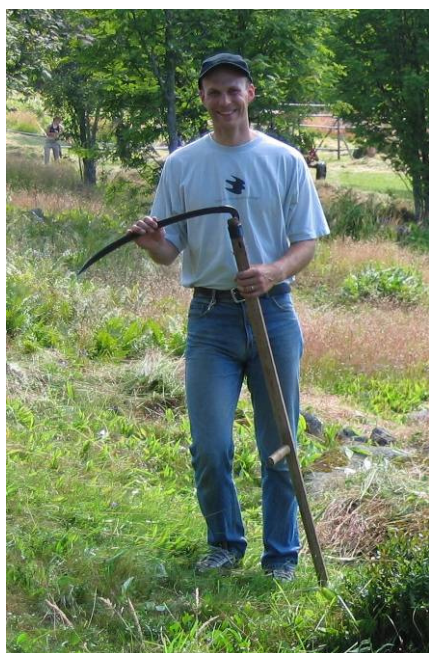
Som entusiasmerande lärare hade vi liksom förra året anlitat Kjell Gustafsson från Växjö. Som medhjälpare hade han "drängen" Ossian från Halland (bilden). Fotona här är från kursen i Sägsbo den 25 juli. Dagen innan hölls en kurs vid Västjärnsöns fäbodar. - *Läs mer på sidan 3.*

Efter kurserna har önskemål kommit om en fortsättnings- eller repetitionskurs. Kanske kan det ordnas en sådan nästa sommar.

Kursdeltagarna fick lära sig hur bör man bära lien när man går till och från ängen, för att inte riskera att skada sig själv eller någon annan.

Sökte och fann - en slipsten!

En nöjd Mattias Ahlstedt med slipad lie.
Foto: Susanna Ahlstedt

När jag och min familj köpte hus för tre år sedan bestämde jag mig för att skaffa en slipsten. Jag började söka på internet på olika sajter och fann ganska snart att en ny slipsten med

stativ och elmotor kostade flera tusen, d.v.s. det var för dyrt. På tradera och blocket var det också svårt att hitta en ordentlig slipanordning, och dessutom ingen på nära håll. Jag hade provat på att slipa lie på en slipsten med trampdrift, inte helt lätt men jag bestämde mig för att försöka hitta en sådan.

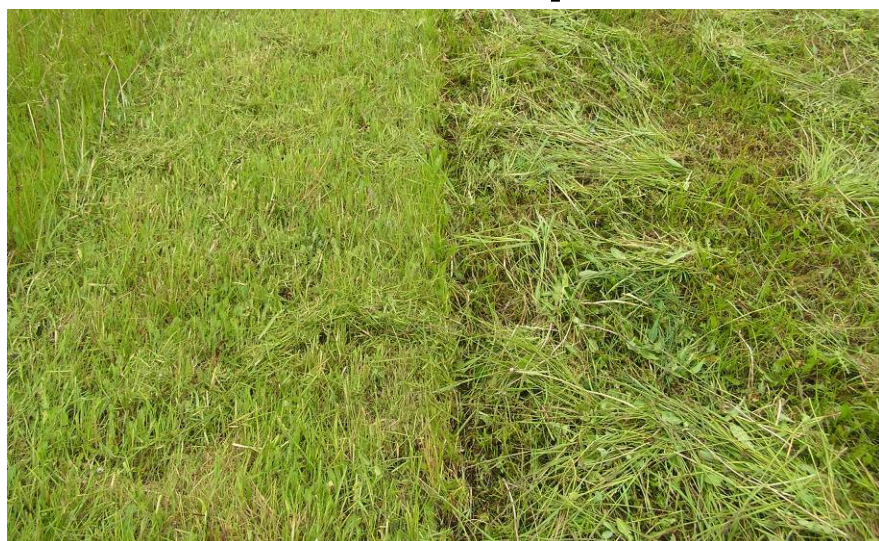
Då kom jag på att Radio Dalarna har ju "Sök och finn". Jag mailade dit, de ringde upp mig och jag berättade att jag ville ha en trampdriven. Så fort jag la på luren började det ringa. Jag kommer inte ihåg hur många som ringde men det var mer än 10. Till slut så bestämde jag mig för att åka och titta på en trampdriven i Älvdalen då jag var på förbiresa några veckor senare i samband med semester. Jag köpte den för ett par hundra tror jag. Tyvärr var själva stenen lite för liten, ca 30 cm i diameter. Den var också väldigt hård och jag fick slipa i evigheter för att få till liebladen. Så i somras hade jag tröttnat på den stenen.

Jag mailade "Sök och finn" igen, de ringde upp och jag fick vara med och berätta att jag ville ha bara själva stenen, ca 50 cm i diameter samt att den skulle vara grå (Gotlandssten). Inget ont om Orsasten, men jag ville ha en sten som tog lite mer. 16 svar fick jag innan dagen var slut! Några ville inte ens ha något för sin sten och ställning, bara jag kom och hämtade den. Andra ville ha ett par hundralappar. Till slut bestämde jag mig för att köpa en 30 år gammal oanvänd sten, ca 50 cm och 8 cm bred. Den fanns i Falun och kostade 500 kr. Vilken skillnad det blev sen! Nu går det mer än dubbelt så fort och det är mycket lättare att få lien skarp.

På lieslätterkursen i Bjursås berättade jag detta och ett par av deltagarna fick namn på ett par av dem som ringt mig. Hoppas de också hittade en bra sten. Så "Sök och finn" är att rekommendera!

Mattias Ahlstedt, Bjursås

Rätt slätterredskap underlättar räfsningen

Gräset till vänster är slaget med slaghack och till höger har knivslätterbalk använts. Man ser tydligt att slackhacken trasat sönder det avslagna.

Vid skötsel av ängar med känslig flora talas det ofta om att det är viktigt att använda ett redskap som ger ett klippande eller skärande snitt. Den förklaring som brukar ges är att det gör att växterna inte torkar ut och att risken för angrepp av svampar och andra infektioner minskar.

En annan, nog så viktig, aspekt är att de slitande redskapen ofta trasar sönder den avslagna vegetationen, och gör det svårare att räfsa och föra bort allt. Avslagen vegetation som ligger kvar hindrar frön att nå marken och gro och bidrar dessutom till att höja näringshalten, vilket gör att känsliga ängsväxter konkurreras ut.

Liebladet ges ut av Länsstyrelsen i Dalarnas län. Text och foto där annat inte anges: Märta Ohlsson

Prenumeration är gratis. Meddela om du vill ha bladet per e-post istället för en tryckt tidning. Tipsa gärna andra som du tror är intresserade! Hör även av dig om du inte vill ha fler nummer av Liebladet!

Annonser: Det är gratis att annonsera om allt som har relevans för ängsskötsel i Dalarna.

Manusstopp för nästa nummer är 20 februari 2010.

Redaktör: Märta Ohlsson, tfn 023-811 30, e-post marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Detta material har delvis
finansierats med EU-medel

Kurser i konsten att skära med lie

Ett tjugofemtal personer från när och fjärran samlades vid Västjärnslindans fäbodar en fredag i slutet av juli för att förkovra sig i konsten att slå med lie. Bland kursdeltagarna fanns både nybörjare och erfarna slåtterkarlar. På lördagen hölls en kurs i Sågsbo med lika många deltagare.

Kursdagen började med att Kjell Gustafsson gav en gedigen genomgång om ängens och liens historia. Deltagarna fick tips om hur man känner igen ett lieblad av god kvalitet och hur man får ett orv (lieskaft) som passar ens egen längd. Eftersom medellängden bland män var mindre i början av förra seklet är gamla orv of-

ta för korta för att vi ska kunna få en bekväm kroppshållning vid slåttern.

Efter genomgången fick deltagarna slipa sina liar. Kjell och medhjälparen Ossian hjälpte till att jordlägga liarna för att få en bra vinkel mellan eggen och gräset, så att det lätt skärs av. Med nyslipade liar gick man sedan ut i ängen för att öva slåtterteknik.

När man slagit ett tag finns det ofta behov av att ta bort ojämnheter från eggen. Då är en sticka av hårt trä bra att ha. På bilden neders till höger är Bo Alexandersson i full aktion med vad som på småländska heter "vispesticka" (- vad heter de i Dalarna?).

Ängarnas myllrande djurliv

I slåtterängens komplicerade väv av olika arters beroenden och konkurrens spelar insekter och andra småkryp en huvudroll.

Under högsommaren ses många olika dagfjärilar flyga bland ängens blommor. Somliga söker här nektar medan andra söker efter lämpliga plantor att lägga ägg på av just den växt som är dess specialitet.

Till nektarbesökarna hör vanliga fjärilar som citronfjäril, nässelfjäril, påfågelöga och guldvinge. Även mindre vanliga som vinbärsfuks, violett blåvinge, pärlmorfjäril och olika arter glasvingar och bastardsvärmare flyger över slåttermarken varma sommardagar. Fjärilarna hör till de insekter som är allra mest anpassade till det gamla ängsbruket och som därför till stora delar har försvunnit från våra bygder.

Insekterna nyttjar ängens växter på otaliga vis. På den vanliga ängsväxten gullris finns till exempel ett tjugotal olika fjärilar och skalbaggar, vilkas larver utvecklas i olika delar av växten: vissa i rötterna, andra på eller under bladen, somliga i stjälkarna och åter andra i knopparna, blommorna och fröna. Detsamma gäller prästkragen och många andra av ängens kärlväxter.

Till ängens mest påtagliga sensationer i högsommartid hör spelet från hundratals gräshoppor, som även de är beroende av slåtter och bete. Den som har öronen med sig kan urskilja åtminstone ett dussin olika arter, med delvis mycket olika sång. Den som lägger sig på knä finner därutöver ett outsinligt myller av stritar, nyckelpigor, humlor, flugor, växtsteklar, bladbaggar, vivlar, bin, skinnbaggar och spindlar bland ängens strån och tuvor.

Men, invänder kanske någon, om man slår av ängens alla örter och hänger upp i en hässja, hur kan då insekterna överleva? Denna fråga är högst berättigad och är i själva verket en av de viktigaste frågor som varje ängsbrukare behöver ställa sig. Det är nämligen precis så, att slåttern bokstavligen slår undan möjligheterna för insekterna att finna föda och att fortplanta sig, undantaget de arter som utvecklas i rötter och basala blad.

Lösningen på detta dilemma är att hela tiden se till att vidmakthålla en stor variation i sitt slåtterbruk. Man kan välja ut en del av ängen eller några dikesrenar, bryn eller kantzoner, som får stå och blomma till i september vissa år eller kanske till och

med stå oslagna ett år av fem eller liknande. Miljöersättningen för skötsel av slåtterängar är numera anpassad för denna nödvändiga variation. För de värdefullaste ängarna (slåtterängar med särskilda värden) kan villkoren anpassas så att insekternas behov tillgodoses. Förutsättningen är att villkor om slåtterfritt år eller områden som ska slås senare står inskrivet i åtagandeplanen för marken. Därmed finns nu chansen att den rigida syn som länge har styrt ängsbrukandet i Sverige håller på att övergå i en mer dynamisk syn på vårt levande gamla landskap och dess myller av färgglada fin smakare.

Tomas Ljung 2/10 2009

Vädnätfjäril. Foto Kristina Persson

67603079

